

Trgovski Tovariš

Leto XXVIII /// 1931 /// Številka 7

I. KAISER

GOSPODARSTVO IN FISKALNA OBREME-NITEV

V vsem življenju, zlasti pa v narodnem in državnem gospodarstvu so finance važnega pomena. Gospodarske edinice, države s svojimi velikimi gospodarsko, kulturno in socialno političnimi nalogami potrebujejo sredstev, da morejo vršiti te naloge.

V dalnji zgodovinski dobi so se vzdrževale države iz dohodkov obsežnih državnih domen, pozneje in sedaj pa v pretežni meri iz prispevkov državljanov, davkov.

V predvojni dobi se je o davčnem vprašanju v gospodarskih krogih le malo govorilo, ker so bili davki v skladu z gospodarsko močjo davko-plačevalcev.

Evropa pa je izšla iz svetovne vojne gospodarsko in socialno popolnoma izčrpana in treba je bilo velikih žrtev, da so se vsaj deloma omilile težke posledice, ki jih je zapustila ta, v svetovni zgodovini največja vojna furija.

Obnova Evrope, ustvaritev novih državnih edinic, vojni dolgovi, novi veliki problemi so katastrofalno vplivali tudi na javne finance in države so bile prisiljene kriti svoje vedno večje potrebe iz posojil in davčnih dohodkov.

Prišli so časi popolnoma razrvanih financ skoraj vseh evropskih držav. In posledica tega je bila, da so se množili davki od leta do leta v najrazličnejših oblikah in naraščali v efektu, naraščali tako, da danes smelo trdimo, da so porastli do one višine, ki grozi, da postanejo davčna bremena spričo težkih časov, ki jih preživlja svetovno gospodarstvo, pogubonosna. Povsem razumljivo je zato, da se kot rdeča nit vleče skozi vsa povojna leta borba gospodarskih krogov proti davčni preobremenitvi.

Nas zanima predvsem fiskalna obremenitev v naši državi. Za objektivno presojo sedanjega davčnega položaja v naši državi pa je potrebno, da pogledamo na kratko v razvoj naše davčne zakonodaje.

Do leta 1928 so veljali pri nas v glavnem trije davčni zakoni, to je avstrijski, ogrski in srbski davčni zakon, ki so se med seboj bistveno ločili in tvorili v državi tri različne davčne sisteme. Dočim je podedovala Slovenija po Avstriji dober davčni aparat, ki je z vso strogostjo izterjeval davke in je Slovenija plačevala dohodnino, v južnih pokrajinah gospodarstvo ni občutilo tako ostrega pritiska davčnega vijaka, niti ni plačevalo dohodnine.

Povsem razumljiva je bila torej ob takem stanju mnogoletna zahteva zlasti slovenskih gospodarskih krogov po zenačenju davčne zakonodaje, od katere je upravičeno pričakovalo omiljenja.

Končno je v letu 1928 stopil v veljavo zakon o neposrednih davkih, ki pa je prinesel že ob priliki prvega predpisa davkov po novem davčnem zakonu, leta 1929, dokajšnje razočaranje.

V zadnjih letih je nastopila v vseh gospodarskih panogah težka depresija; pojavilo se je splošno zmanjšanje kupne moči, znaten padec cen v trgovini na debelo in zastoj v industriji.

Motreč na eni strani znatno zvišanje davkov in davščin, na drugi strani pa velik zastoj v gospodarstvu, se nam nehotе vsiljuje sklep, da davčna politika ni v skladu z gospodarskim položajem. Nastaja pa pred nami obenem vprašanje, kako najti izhod iz tega vsekakor neugodnega položaja. Pri tem pa je potrebno, da v prvem delu te razprave statistično pokažemo porast državnih in samoupravnih dajatev, v drugem delu pa, pravitako konkretno, nazadovanje gospodarske moči, da moremo končno v tretjem delu te razprave ugotoviti davčni položaj, v katerem se nahaja naše gospodarstvo, in posledice, ki izvirajo iz tega položaja za celokupno narodno gospodarstvo.

I. Državni neposredni, posredni davki in samoupravne dajatve

Davke delimo v glavnem v dve skupini in sicer državne in samoupravne. Državne pa zopet v neposredne in posredne davke in dajatve, ki obremenjujejo gospodarstvo; samoupravne pa v občinske in bano-vinske.

A. Državni neposredni davki

Po zakonu o neposrednih davkih spadajo med neposredne državne davke:

- 1.) pridobnina,
- 2.) zemljarina,
- 3.) zgradarina,
- 4.) rentnina,
- 5.) družbeni davek in
- 6.) uslužbenski davek.

Državni neposredni davki so donášali državi naslednje dohodke:

Leta 1922:	622,065.359 Din	1927:	1.712,987.472 Din
1923:	1.183,177.902 Din	1928:	1.774,091.284 Din
1924:	1.446,337.542 Din	1929:	2.005,756.854 Din
1925:	1.899,551.947 Din	1930:	2.323,383.133 Din
1926:	1.839,592.118 Din		

Državni dohodki iz neposrednih davkov so porastli torej od leta 1922 od 622.065.359 Din na 2.323.383.133 Din v letu 1930, to je za 1.701.317.774 Din odnosno 373,5 %.

Od zgoraj izkazane svote je odpadlo na Slovenijo leta 1922: 92.546.011 Din, leta 1928 pa 205.198.520 Din, kar znači, da plačuje Slovenija na neposrednih davkih povprečno 15%, oziroma, da so se neposredni davki zvišali v Sloveniji v tem razdobju za 121,6%. Od celotne svote neposrednih davkov, pobranih v državi v razdobju od 1919 do 1927, pa je plačala Slovenija v tem času 1.411.679.627 Din, odnosno 1336 Din na osebo.

Ker bomo podali izkaz o plačilu neposrednih davkov, ki se pobirajo še po novem davčnem zakonu, pri razpravi o posameznih vrstah teh davkov, navajamo tu le kratek izvleček o plačilu neposrednih davkov, ki so se plačevali pod starim davčnim zakonom. Med te davščine spada invalidski davek, izredne doklade, komorske doklade.

Invalidskega davka se je pobralo:

1922:	48,843.782 Din	1926:	161,312.012 Din
1923:	62,703.005 Din	1927:	150,299.297 Din
1924:	71,683.455 Din	1928:	138,693.247 Din
1925:	144,310.147 Din		

Dohodek na izredni dokladi:

1923:	314,521.753 Din	1926:	477,573.588 Din
1924:	456,036.745 Din	1927:	426,927.414 Din
1925:	505,382.694 Din	1928:	392,576.901 Din

Komorska doklada:

1925:	36,045.943 Din	1927:	75,743.437 Din
1926:	75,293.435 Din	1928:	61,762.077 Din

Na Slovenijo je odpadlo neposrednih davkov v posameznih letih:

1922:	92,546.011 Din	1926:	226,083.384 Din
1923:	173,610.891 Din	1927:	227,825.911 Din
1924:	190,438.719 Din	1928:	205,198.520 Din
1925:	295,263.755 Din		

Kako je plačevala Slovenija neposredne davke v letih 1928 in 1929, vidimo iz naslednjega pregleda:

Zemljiški davek: 1928: 37,154.192 Din,
1929: 38,832.519 Din.

Hišno razredni davek 1928: 1,280.757 Din.

Hišno najemninski davek 1928: 16,520.828 Din.

Obča pridobnina 1928: 4,616.711 Din.

Obča pridobnina krošnjarjev 1928: 15.753 Din.

Posebna pridobnina 1928: 18,051.055 Din.

Dohodnina 1928: 13,077.363 Din.

Davek na poslovni promet 1928: 35,661.861 Din,
1929: 47,246.674 Din.

Invalidski davek 1928: 16,491.248 Din.

Vojno komorska doklada 1928: 8,150.186 Din.

Eden izmed najvažnejših neposrednih davkov za gospodarstvo je pridobnina,

ki se je uvedla z novim davčnim zakonom in ki se v načinu odmere bistveno loči od odmere dohodnine. Dočim se je odmerjala dohodnina po davčni lestvici, se ravna višina pridobnine po poklicu davkoplačevalca in se je po tej oznaki odmerila odstotna mera čistega dohodka.

Pri tej porazdelitvi je uvrščena trgovina v prvo davčno stopnjo, v ostalih davčnih skupinah pa veliki in mali obrt.

Ker je pridobnina eno izmed najvažnejših davčnih bremen, ki odpada izključno le na gospodarstvo, je potrebno, da podvržemo to davščino podrobnejši kritični oceni in moramo zato, ocenjujoč efekt pridobnine, vzeti v razmotrivanje pridobnino na primerjalni podlagi z načelnimi osnovami dohodnine, ki je bila pred vojno uvedena skoraj v vseh zapadno-evropskih državah.

Načelni znaki dohodnine so bili:

1. Dohodnina se je odmerjala progresivno in je znašala od 4—6,7% od čistega dohodka.

2. Dohodninski sistem je priznaval eksistenčni minimum, ki so ga v davčni zakonodaji priznavale vse države, kajti zmožnost plačevanja davkov pričenja dejansko šele tedaj, ko presega dohodek znesek, ki je potreben za najneobhodnejše potrebno preživljanje. Ker pa so bile življenjske prilike v različnih krajih različne, je davčna zakonodaja določila za vso državo enoten eksistenčni minimum. Tako je znašal pred vojno eksistenčni minimum n. pr. v Angliji 160 £, v Nemčiji 900 mark in v Avstriji 1913 leta 1600 kron.

3. V davčni napetosti 4—6,7% od čistega dohodka se je znesek preko eksistenčnega minimuma obdavčil po lestvici, individualno, to je od zneska čistega dohodka vsakega davkoplačevalca, ne da bi se ga pri tem uvrstilo v poklicno skupino in s tem višje ali nižje obdavčilo.

V zakonu o neposrednih davkih pogrešamo pri pridobnini vse tri načelne znake prejšnjega Dohodninskega sistema.

O čisti progresivnosti pridobnine ne more biti govora, ker se dele davkoplačevalci, podvrženi plačevanju pridobnine, v davčne skupine, urejene po poklicu. Ne more biti govora o čisti progresiji, če je mali, kakor veletrgovec uvrščen v I. davčno skupino z 10% osnovnega davka, obrtnik pa v II., odnosno III. davčno skupino. Progresivnost moremo opaziti le pri dopolnilnem davku.

V praktičnem življenju taka porazdelitev gotovo ni pravilna, ker ni tehtnih razlogov, ki bi govorili za to, da bi moral n. pr. trgovec, ki je izkazal čistega dohodka 15.000 Din, plačati 10% osnovnega davka, obrtnik, ki je napovedal isti čisti dohodek, pa 8% osnovnega davka. Sedanji način porazdelitve davkoplačevalcev v poklicne skupine torej nikakor ni v skladu z načelom enakopravnosti ter načelom, da plačaj državljan davek po svojem čistem dohodku in gospodarski moči.

Dohodninski sistem je priznaval, kakor smo rekli, eksistenčni minimum, ki ga pridobnina ne pozna in pada pod obdavčitev torej tudi že najnižji čisti dohodek.

Z uvedbo novih neposrednih davkov se je znatno zvišal tudi davčni efekt. Dočim se je pobrálo pred uveljavljanjem zakona o neposrednih davkih na neposrednih davkih največ 1.899.551.947 Din (to je leta 1925), so se dvignili državni dohodki v letu 1929 na 2.005.756.853,50 Din in v letu 1930 na 2.323.383.132,25 Din, to je v primerjavi z letom 1928, ko so se pobirali davki po starih davčnih zakonih in znašali povprečno 1.700 milijonov Din, zvišanje za preko 500 milijonov Din, odnosno okrog 31 odstotkov.

(Nadaljevanje prihodnjič)

SVETOVNA TRGOVINA V LETIH 1929 IN 1930

Gospodarska vprašanja stopajo vedno bolj v ospredje zanimanja politikov. Zato je razumljivo, da se je začelo tudi Društvo narodov vedno bolj pečati z gospodarskimi vprašanji. Sestavilo je že doslej lepo število študij, ki se odlikujejo po izredno velikem obsegu statističnega materiala. Gospodarski in finančni odsek Društva narodov objavlja že par let sem zelo važne študije o svetovni trgovini in zbira dragocen nov material, ki ga sicer drugače in drugje ni mogoče dobiti.

Pred nedavnim je bila objavljena študija o svetovni trgovini za leto 1929 kot prvi zvezek spomenice o mednarodni trgovini in o plačilnih bilancah 1927—1929.

Zdi se nam pa umestno podati iz raznih virov še par podatkov o svetovni trgovini leta 1913, ki je bilo zadnje normalno leto pred svetovno vojno, ki je imela tako dalekosežne posledice tudi za svetovno trgovino. Po podatkih Društva narodov je znašal ves uvoz leta 1913 19.465 milijonov dolarjev, izvoz pa 18.332 milijonov. Vendar je treba k tem podatkom še prišteti podatke o zunanji trgovini Holandije, katere uvoz je znašal leta 1913 1.569, izvoz pa 1.232 milijonov dolarjev. Da jih statistika Društva narodov ni vpoštevala, je pripisovati popolni izpremembi načina sestave statistike zunanje trgovine te države. Omenjamo še drug vir: prof. E. Wagemanna, ki ceni svetovno trgovino v letu 1913 na 83·4 milijarde mark uvoza ter 76·8 milijard mark izvoza.

Svetovna vojna je povzročila, da je s svetovnih tržišč odpadla zunanja trgovina centralnih sil, pa tudi druge vojnojoče se, zlasti evropske države, so zelo omejile svoj izvoz na svetovne trge. Prejšnje uvoznice evropskih proizvodov so se še bolj osamosvojile, na drugi strani so pa izostanek evropskega izvoza nadomestile druge nevtralne države, nadalje Japonska, Zedinjene države itd. Svetovna trgovina je sicer po vojni zelo narasla, izvršile pa so se druge dalekosežne izpremembe. Vrednost svetovnega uvoza je od leta 1913 do 1926 narasla (po nominalni vrednosti v zlatu) za 60%, do 1927 za 66%, vrednost izvoza pa za 58%, oziroma 1927 za 60%. Skupno je torej svetovna trgovina od 1913 do 1926 narasla za 59%, do 1927 pa celo za 66%.

Tako so znašali deleži važnih držav:

	1913	1926	1927	1928	1929
	%	%	%	%	%
Unija	11·17	15·15	13·70	13·57	13·93
Anglija	15·25	14·28	13·48	13·04	13·16
Nemčija	13·14	7·82	8·94	9·09	9·13
Francija	7·81	6·42	6·51	6·12	6·24
Kanada	2·78	3·82	3·64	3·97	3·48
Indija	3·66	3·38	3·17	3·16	3·07
Japonska	1·77	3·35	2·92	2·79	2·89
Holandija	—	—	2·85	2·86	2·79
Italija	3·10	2·88	2·85	2·86	2·79
Belgija	4·23	2·33	2·76	2·72	2·57
Argentina	2·66	2·47	2·76	2·72	2·57
Kitajska	1·88	2·51	2·05	2·31	2·12
Avstralija	2·00	2·37	2·27	2·05	2·00

Ta tabela nam kaže znatne izpremembe, ki so se izvršile. Anglija, nekdanja prva trgovska država sveta, je morala dati prvo mesto Uniji. Res je sicer že pred vojno kazalo, da bo Nemčija prehitela Anglijo, kar bi se moralo po nemških in drugih zanesljivih prognozah zgoditi že leta 1914. Toda to je bil ravno eden globljih vzrokov svetovne vojne. Največji koristnik svetovne vojne v svetovni trgovini pa je bila severnoameriška Unija. Zlasti je napredovala zunanja trgovina izvenevropskih držav. Tabela, ki jo je objavilo Društvo narodov v svoji publikaciji o svetovni trgovini za 1913—1927, kaže, da je v primeri z letom 1913 najbolj napredovala zunanja trgovina teh-le držav (zunanja trgovina v letu 1913 je vzeta kot 100, nadalje so vpoštevani vedno podatki za 1927) (1913 : 100), Koreja 695·7, Kenia in Uganda 474, Kolumbija 361·3 (1926), Venezuela 341 (1926), Honduras 340, Angloegiptovski Sudan 323·4 (1926), Dominika 298, Belgijski Kongo 291, Britska Malaja 290·5, Japonska 283·7, Zlata obala 268·3, Filipini 243 itd. Več kakor sto odstotkov je narasla (indeks nad 200) še zunanja trgovina sledečih držav (poleg že omenjenih): Peru, Francoski Maroko, Guatemala, Siam, Cejlon, Salvador, Kanada, Nigerija, Holandska Indija, Nova Zelandija, Unija, Danska, Južna Rodezija, Indokina, Perzija (1926 Mehika in Kitajska). Od 150 do 200 je znašal indeks v sledečih državah: Avstralija, Jamajka, Švedska, Kuba, Kitajska, Mehika, Paragvaj, Finska, Kostarika, Nova Fundlandija, Francoska zapadna Afrika, Argentina, Bolgarija, Norveška, Španija, Egipt, Haiti, Italija, Anglija, Južno afriška Unija. Od 100 do 150 pa je znašal indeks v teh-le državah: Južno afriška Unija, Indija, Francija, Nikaragva, Švica, Turčija, Tunis, Portugal, Brazilija, Čile, Bolivija, Alžer, Aden, Nemčija, Trinidad in Tobago ter Panama. Belgijska, ekvadorska in ruska trgovina še niso dosegle do leta 1927 predvojnega stanja.

Jugoslovanski delež na svetovni trgovini je majhen, saj je znašal leta 1926 komaj 0·45%, leta 1927 0·37%, leta 1928 isto, leta 1930 pa 0·40%. Naša država stoji v svetovni trgovini na 40. mestu (po podatkih za 1929). Pred nami so še Cejlon, Filipini, Finska, Romunija, Koreja, Madjarska, Alžer, Mehika, Čile, Norveška, Kuba, Nova Zelandija, da omenjamo samo nekatere države, katerih delež ne tvori 1% svetovne trgovine. Pred vojno leta 1913 je znašal delež predvojne Srbije na svetovni trgovini komaj 0·10%, istočasno pa je znašal delež bivše Avstroogrske 3·49% in je bila tedaj Avstroogrska na 6. mestu na svetu.

Zadnja tri leta 1927, 1928 in 1929 se je svetovna trgovina razvijala sledeče (v milijonih dolarjev):

	Uvoz	Izvoz	Skupno
1913	21.034	19.564	40.598
1927	33.764	31.378	65.142
1928	34.639	32.499	67.138
1929	35.343	32.742	68.085

Iz teh podatkov je razvidno, da je v letu 1929 napredovala svetovna trgovina v primeri z letom 1928 za 1·4%, uvoz je narastel za 2%, izvoz pa samo za 0·75%. Razliko je pripisovati deloma povišanju prevoznih stroškov. V prejšnjih letih je bil prirastek svetovne trgovine znatnejši. Tako je znašal pri uvozu 1927 v primeri s 1926 5·1%, pri izvozu 5·4%, 1928 v primeri s 1927 pri uvozu 2·6%, pri izvozu pa 3·6%, 1929 pri uvozu 2%, pri izvozu 0·75%. Toda pri tem povečanju svetovne trgovine

je treba vpoštevati, da so cene na svetovnih trgih začele padati že leta 1929. Svetovne cene so padle 1929 v primeri s 1928 bolj kot trgovina: za 2 do 3%. Posledica tega je bila tudi, da je količina svetovne trgovine 1929 pravzaprav narasla za 4% v primeri z letom 1928.

Kakor ugotavlja uvodoma študija, se je povečala vrednost evropskega izvoza leta 1929 za 3·6%, dočim je vrednost drugih kontinentov ostala stacionarna, odnosno se je znižala. Najznatnejši padeč pa je doživela Amerika (severna in južna), katere trgovina se je zmanjšala za 2·3, ozirom za 2·7%. Vse kontinentalne skupine so zvišale svoj uvoz v letu 1929, posebno pa Afrika za 6%, severna Amerika za 4·4 in najmanj je narasel evropski uvoz (za 1·1%). Delež evropske trgovine na svetovni trgovini, ki je do leta 1926 padel na minimum (49·6%), se je od tedaj stalno zviševal in dosegel 52·2% v letu 1929. Zadnje čase pa se je zmanjšal delež severne Amerike in Azije, ki je znašal 1929 17·5 in 14·5%. Gibanje cen je bilo leta 1929 zelo neregularno, cene rastlinskih hranil in tekstilnih sirovin so se bolj znižale kakor cene industrijskih proizvodov, dočim so cene mesa, premoga, železa in gotovih neželeznih kovin bile višje kot leta 1928.

Izvoz agrarnih proizvodov je bil pod vplivom padanja cen agrarnih proizvodov, nadalje tudi dejstva, da so imele nekatere države slabejšo letino kot prej. Nasprotno so te agrarne države, posebno na drugih kontinentih povečale svoj uvoz. Zaradi tega so morale te države v svrhu reguliranja svojih obveznosti izvažati zlato ali pa mobilizirati kapitale v drugih državah.

Delež industrijskih proizvodov je v svetovni trgovini ponovno narastel, kar je pripisovati intenzivnejši trgovini med industrijskimi državami. Splošno pa je ugotoviti, da je bila leta 1929 svetovna gospodarska konjunktura na višku in da smo šele leta 1930 doživeli poslabšanje gospodarskih razmer v celi vrsti držav.

Zanimivo je primerjati podatke o trgovini raznih kolonialnih držav. Tako je znašala francoska trgovina 4.248 milj. dolarjev, trgovina francoskih kolonij pa 1.289 milijonov dolarjev (vse za 1929), skupno torej 5.537 milijonov dolarjev, ali 8·1% vse svetovne trgovine, angleška zunanja trgovina je znašala 8.961 milijonov dolarjev, trgovina angleških kolonij pa 10.278, skupno torej 19.239 milijonov dolarjev ali 28·2% vse svetovne trgovine, holandska trgovina pa je znašala 1.906 milijonov, kolonij pa 1.077, skupno torej 2.983 milijonov ali 4·4% vse svetovne trgovine. Te tri države, ki imajo največjo kolonialno posest, so obvladale 40·7% vse svetovne trgovine.

Najbolj pregledna pa je sledeča slika svetovne trgovine:

delež na svetovni trgovini		na prebivalca v dolarjih	
U. S. A.	13·93%	Nova Zelandija	334
Anglija	13·16%	britska Malaja	257
Nemčija	9·13%	Danska	252
Francija	6·24%	Nova Fundlandija	246
Kanada	3·48%	Holandija	243
Indija	3·07%	Kanada	242
Japonska	2·89%	Belgija	227
Holandija	2·80%	Švica	226
Italija	2·79%	Avstralija	213

delež na svetovni trgovini		na prebivalca v dolarjih	
Belgija	2·76 %	Anglija	196
Argentina	2·57 %	Irska	177
Kitajska	2·12 %	Norveška	172
Avstralija	2·00 %	Švedska	157
Češkoslovaška	1·75 %	Argentina	156
Holandska Indija	1·54 %	Trinidad, Tobago	147
Britska Malaja	1·49 %	Kuba	135
Švedska	1·41 %	Avstrija	114
Španija	1·37 %	Čile	108
Švica	1·35 %	Urugvaj	102
Rusija	1·30 %	Francija	101
Danska	1·30 %	Nemčija	97
Brazilijska	1·30 %	Južnoafriška Unija	96
Južnoafriška Unija	1·23 %	Finska	94
Avstrija	1·12 %	Češkoslovaška	82
Poljska	0·98 %	Unija	77
Irska	0·76 %	Kostarika	76
Egipt	0·75 %	Venezuela	74
Nova Zelandija	0·72 %	Tunis	66
Kuba	0·71 %	Južna Rodezija	65
Norveška	0·71 %	Letonska	64
Čile	0·69 %	Alžer	62
Mehika	0·67 %	Estonska	58
Alžer	0·57 %	Jamaika	58
Madjarska	0·54 %	Honduras	56
Koreja	0·53 %	Cejlon	56
Romunija	0·52 %	Palestina	47
Finska	0·50 %	Panama	47
Filipini	0·45 %	Formoza	46
Cejlon	0·44 %	Italija	46
Jugoslavija	0·40 %	Dominika	45
Grčija	0·39 %	Madjarska	43
Kolumbija	0·35 %	Španija	42
Venezuela	0·34 %	Grčija	42
Perzija	0·34 %	Nikaragva	39
Peru	0·31 %	Zlata obala	37
Formosa	0·30 %	Egipt	35
francoska Indokina	0·30 %	Sirija	35
Turčija	0·29 %	Peru	34
Urugvaj	0·27 %	Japonska	31
Siam	0·26 %	Paragvaj	31
Portugal	0·24 %	Meksika	30
Nigerija	0·23 %	Kolumbija	30
Maroko	0·22 %	Maroko	30
Tunis	0·21 %	Guatemala	28
Latvija	0·18 %	Litva	27
Francoska zapadna Afrika	0·17 %	Filipini	26
Zlata obala	0·16 %	Perzija	25
Bolgarija	0·16 %	Portugalska	25
belgijski Kongo	0·12 %	Brazilijska	23

delež na svetovni trgovini		na prebivalca v dolarjih	
Sirija	0·11 %	Poljska	21
Kenija in Uganda	0·10 %	Bolivija	21
Angl. eg. Sudan	0·10 %	Salvador	21
Nova Fundlandija	0·10 %	Jugoslavija	21
Južna Rodezija	0·10 %	Romunija	20
Estonska	0·10 %	holandska Indija	20
Latvija	0·09 %	Bolgarija	18
Bolivija	0·09 %	Koreja	18
Guatemala	0·09 %	Siam	17
Trinidad in Tobago	0·09 %	Ekvador	17
Jamajka	0·08 %	Irak	17
Aden	0·08 %	Turčija	14
Irak	0·08 %	Haiti	14
Dominika	0·07 %	Kenia in Uganda	12
Palestina	0·06 %	Albanija	12
Honduras	0·06 %	angl. eg. Sudan	10
Kostarika	0·06 %	francoska Indokina	9
Salvador	0·05 %	francoska zapadna Afrika	8
Ekvador	0·05 %	Nigerija	8
Haiti	0·05 %	belgijski Kongo	8
Ostale države skupno	1·50 %	Indija	6
		Rusija	6
		Kitajska	3

(Prvi del razpredelnice je posnet po »Annuaire statistique de la Société des Nations 1930/1931«, drugi pa je vzet iz »Memorandum sur le commerce international et sur les balances des paiements 1927—1929 vol. I Aperçu general du commerce mondial«.)

Posebna tabela o trgovinskih bilancah kaže, da je bila zunanja trgovina 29 držav aktivna, nasprotno pa je bila pasivna zunanja trgovina 33 držav. Največjo pasivnost je izkazovala zunanja trgovina Paname, ker je izvoz dosegel komaj 21·5 uvoza, nadalje Albanije 38·8 in Portugalske 42·4%. Najbolj aktivna pa je bila trgovina teh-le držav: Peru (176·5% vsega uvoza je tvoril izvoz), Honduras 165·3%, Venezuela 160·7%. Bolivija je izkazala 1928 celo 184·9%, še več pa Perzija 185·1% leta 1928.

O strukturi zunanje trgovine po skupinah: živina, hranila in pijače, sirovine in polfabrikati, industrijski izdelki in zlato, so objavljeni kaj zanimivi podatki, ki kažejo tudi na gospodarsko strukturo dežele. Pri uvozu tvorijo najvažnejšo postavko fabrikati v sledečih državah: Kostarika, Kuba, Dominika, Guatemala, Honduras, Mehika, Panama, Salvador, Bolivija, Čile, Ekvador, Paragvaj, Peru, Venezuela, Kitajska, hol. Indija, Perzija, Siam, Avstralija, Bolgarija, Estonska, Grčija, Madjarska, Letonska, Litva, Norveška, Holandija, Poljska, Švedska, Švica, Jugoslavija, Nova Zelandija. Odstotek variira med 37% (Avstrija) in 73% (Čile). Prevladujejo pa fabrikati v izvozu sledečih držav: Unija, Japonska, Nemčija, Avstrija, Belgija-Luksemburg, Francija, Italija, Holandija, Anglija, Švica, Češkoslovaška. Največji je odstotek pri Švici 77·6%.

(Nadaljevanje prihodnjič)

ŠESTNAJST RESNIC CASSONOVIH O TRGOVINSTVU

V svoji knjigi »Business« je postavil Herbert N. Casson šestnajst resnic, načel ali aksiomov za trgovinstvo. Za matematiko jih je Euklid postavil dvanajst. S tem pa ni rečeno, da je za matematiko le dvanajst neomajnih, večno veljavnih resnic ali aksiomov. Morda jih je še mnogo. Ko je Harrington Emerson postavil dvanajst »principov uspeha« je dejal, ko so ga vprašali, ali jih je res le dvanajst: »Gotovo jih je še več, in nihče ne ve, koliko.« Tako pravi tudi Casson: »Zelo verjetno je, da je za trgovinstvo šestdeset resnic. Toda teh svojih šestnajst aksiomov sem zajel iz lastnih izkušenj v trgovinstvu. Ti moji aksiomi so končno veljavni in kondenzirani uspeh izkušenj, ki sem jih sam nabral v dolgotrajnem delovanju po Angliji, Kanadi in Zedinjenih državah. Ta svoja načela priobčujem z vso skromnostjo in, dasi se zavedam, da sem mnoga druga še prezrl, jih podajam trgovcem, ker vem, kako visoke vrednosti so za vsakega trgovca, ki ume ceniti važnost trgovinske vede.«

Casson namreč dokazuje, da se trgovinstvo razvija že v vedo, ki danes še nikakor ni dovršena, nima še zanesljivih smernic in splošno priznanih zakonov. V tej novi vedi vladajo še zmeda, nepravilnost in bizarna fantazija. Ali že so nastopili posamezni veliki trgovci kot njeni pionirji, postavili gotova načela in docela dokazali njih resničnost z uspehi.

Posamezne industrije, čijih organizacija je zgrajena na vednostni podlagi, izkazujejo presenetljive uspehe. Statistično je dokazano, da dela danes v Zedinjenih državah 200.000 delavcev pod znanstvenim vodstvom, po vednostnih načelih, ki stoje tako kakor deset božjih zapovedi: nosilni zidovi in stebri so, na katerih leži vse poslopje trgovinstva. Za trgovca so isto, kar je kompas za mornarja, šestilo za inženjerja, sekira za tesarja.

Nobena veda ni popolna, a najmanj popolna je mlada trgovinska veda, ker je kompliciranejša od geometrije, nezanesljivejša od astronomije in meteorologije. Zakaj danes je lažje napovedati solčni ali lunin mrk kakor trgovski bankerot. Druge vede imajo pač že dolgo, sto in stoletno preteklost, trgovinska veda pa je prišla jedva iz povojev.

Ideja trgovinske vede je tako nova, da pozna Casson komaj dvanajst dobrih knjig, ki obravnavajo ta predmet zares znanstveno. Trgovinska veda tudi ne bo prišla z univerz, nego iz praktičnih izkušenj trgovcev.

»Profesorji niso še nikoli znali trgovstvo ceniti in spoštovati,« pravi Casson, »nego se oklepajo snobskega mnenja, da trgovstvo sploh ni reč, ki je vredna profesorskega raziskovanja. Za genija, ki se udeležuje v industrijskem in komercialnem svetu, nima večina profesorjev nikakega merila. Zato nimajo doslej vseučilišča še nobene stolice za trgovstvo. Celo v Zedinjenih državah, kjer zavzema trgovinstvo v primeri z drugimi državami mnogo važnejše mesto, je danes jedva na 5—6 univerzah trgovinski učni tečaj.«

Zato razumemo, zakaj so se astronomija, geologija, kemija, mehanika, zoologija in druge vede povzpele v svojem znanstvenem razvoju že tako visoko, dočim tiči trgovinska veda še v embrionalnem stanju.

Ako naj se trgovinska veda razvija do stopnje resne znanosti, jo morejo in morajo razviti edinole zelo izkušeni trgovci, nikakor pa ne doktrinarni in čisti teoretiki. Trgovinska veda ne more biti delo posameznika; preveč raznovrstni so njeni problemi in vidiki, da bi jih mogel pregledati in obvladati en sam duh.

Posameznik pa lahko stori za trgovinsko vedo vsaj nekaj, kakor je storil Pasteur za medicino ali Darwin za naravoslovje: lahko postavi iz lastnih izkušenj in raziskovanj nekaj velikih principov. Casson jih je postavil šestnajst. Da si je to upal storiti, utemeljuje s tem, da je imel izredne prilagoditve, preučevati po velikih modernih trgovskih in industrijskih podjetjih ne le temelje lastnih svojih teorij, nego tudi praktično doganjati sadove svojih opazovanj. Dvajset let je zbiral sam svoje izkušnje in jih podal v svojih »resnicah«.

Te njegove »resnice« niso akademična pravila, nikake zagonetke in nikake teorije. Trgovine ne obravnava z vidika, kakšna bi lahko bila ali kakšna naj bi bila, nego kakršna je. Njegove »resnice« nimajo torej z abstraktnimi ideali ali z nacionalno ekonomijo nič skupnega.

Cassonove »resnice« niso niti velikanske niti sijajne, toda stoje neomahljivo. Edino sredstvo, da spoznaš njih vrednost, je, da jih uporabljaš za reševanje problemov lastnega podjetja.

Casson piše: »Najprej doženi, kaj ti doslej povzroča največ skrbi. Nato skrbno uporabljaš resnico za resnico izmed moje šestnajststice in začuden se uveriš, kako koristne so. Moje resnice ne povedo natančno, kaj moraš storiti, toda diagnosticirajo (preiščejo in presodijo) problem in ti ga poenostavijo. Kdor se ne boji vsega sistematskega in znanstvenega, bo uporabljal mojo knjigo dan za dnem kakor mornar pomorsko karto, kakor risar svoje šestilo.«

To so samozavestne besede moža, ki ve, da se ž njimi ne blamira.

Britanci se doslej niso dovolj pečali s študijem trgovskih principov in delajo šele danes tisto, kar bi bili morali storiti vsaj že pred 30 leti. Prepustili so Nemcem razvijanje marsikakih izboljšav na industrijskem polju, ki so jih začeli sami. Tudi Zedinjenim državam so dovolili Britanci, da so jih v marsičem prekosili.

Toda dejstvo pa le ostane — piše Casson — da je bila veda o poslovnem uspehu porojena v Angliji. Njen oče je Bacon. Še preden so bile Zedinjene države in nemška država, je pisal Bacon: »Kakor je denar merilo za robo, tako je čas merilo za trgovino; trgovinstvo je tem dražje, s čim manjšo hitrostjo se vrši. Čas prav izbrati, se pravi čas štediti, in vsaka nepotrebna kretnja je udarec po zraku. Zato morajo biti pri vsaki trgovini tri dobe: priprava, preiskava in izvršitev.«

Za Baconom je prišel Newton, ki je prvi kazal znanstvene metode. Potem je prišel Darwin in še kasneje Wallace, ki je uporabil znanstveno metodo za študij narave. In končno sta prišla Emerson in Taylor, Angleža, ki sta te znanstvene metode uporabila za stroje, železnice in za trgovinstvo vobče.

Nihče še ne ve, kako daleč bo mogoče dospeti v uporabljanju znanstvene metode v trgovinstvu. To pa je gotovo, da je zelo koristno in zelo zanimivo. Že danes je cela skupina resnih in praktičnih mož, ki delajo

po vednostnih načelih in ki se študiju trgovinstva posvečajo najmanj z isto vnemo, kakor drugi geologiji. Zbirajo dejstva, preiskujejo, predavajo, pišejo knjige, ustanavljajo strokovne novine, in tisoči in tisoči trgovcev so mahoma odkrili, da je trgovinstvo zares najbolj komplicirana in najbolj očarljiva reč na zemlji.

Tako smo končno dospeli dotle, da uživa tudi trgovstvo ugled, ki mu že davno gre, in da se trgovinstvo razvija v vedo. Danes že vzrašča vera, da je trgovinstvo najodličnejše in najkoristnejše človečansko delo.

»In eno je gotovo,« piše Casson: »Kdor se posveča študiju trgovinske vede, nahaja obilo plačila. Nikoli ni bilo več možnosti za trgovsko sposobnost, nikdar niso bili bolj potrebni možje, ki vedo, kaj je 'posel'... Karta sveta se je izpremenila, novi trgi se odpirajo, novi ljudje so na zemlji. Vse pregraje so padle. Narodi so pripravljeni, da sprejmo umetnosti in dela miru. Borba za trgovinstvo se je dvignila na višino plemenitega tekmovanja pionirjev civilizacije.

Svet je velik. Bolj nam je odprt kakor kdajkoli poprej. Zanimivo bo gledati borjenje industrij in svetovne trgovine v bodočih desetletjih. To bo silno razsežna ogromna tekma, a neizpremenjen ostane kruti naravni zakon: »Le najbolj sposobni obstanejo.«

Cassonove resnice se glase:

1. Za vsak trgovski posel je treba dveh ali več oseb.
2. Vsak trgovski posel ima tri elemente: prodajalca, kupovalca in robo.
3. Cena je vsota stroškov in koristi.
4. Preobilica robe zmanjšuje ceno, nedostatek robe zvišuje ceno.
5. Kupovalec je oni, ki mu je več za robo kakor za njeno ceno.
6. Uporabljanje časa podražuje troške.
7. Premikanje robe zvišuje troške.
8. Povečana produkcija zmanjšuje troške.
9. Pridobitni troški so vsota nabavnih stroškov in režije.
10. Režija prihaja pred koristjo.
11. Zvišani rizik zahteva višjo korist.
12. Vse vrednote se prevrednotajo.
13. So otipljive in bodoče vrednote.
14. Le zlato je denar.
15. Popreček izkazuje uspeh.
16. Trgovski posli streme po združitvah.

To so resnice, ki so tako jasne kakor vsi aksiomi, da ne potrebujejo dokazov, kakor jih ne potrebujejo aksiomi matematike. Vse resnice so pač preproste in jasne, ali dolga in težka je pot do njih spoznanja. Tisočletja so minila, a človeštvo ni vedelo ničesar o kroženju krvi po žilah. Šele Harvey je odkril in dokazal to resnico, potem pa je dejal ves svet: »I, kajpada, kri kroži...«

Cassonova prva resnica, da je za vsak trgovski posel treba dveh ali več oseb, je tudi taka resnica. Robinson na svojem pustem otoku ni mogel izvrševati trgovskih poslov, dokler je bil sam. Ko je našel Petka, pa bi jih lahko začel. Zakaj trgovina ni igra s samim seboj; nihče ne more sam sebi prodajati in od sebe kupovati. Ako pa kmet ustroji kožo in jo zamenja s sosedovo robo, je izvršil trgovski posel. Bistvo vsakega trgovanja je torej zamenjanje, ki donaša korist na obe strani. Pri tem ni važno število oseb, ki so udeležene pri tej zamenjavi.

Več sto delavcev dela lahko en klavir, ki se zamenja za en avtomobil. Če pa je zamena nemogoča, ni kupčije. Ustvarjati treba torej robo, ki se da zamenjati. Kdor bi ustvarjal predmete le po lastni ljubezni brez ozira na želje drugih ali ne več moderne in nepotrebne, bi grešil proti prvi Cassonovi resnici.

Ves svet priznava, da je angleška roba dobre kvalitete in solidna. Vendar ji manjka nečesa, da bi popolnoma zadovoljevala potrebe lokalnega nakupovalca.

Casson piše: »Angleški fabrikant nima sposobnosti prilagodevanja. To so opazili premnogi inozemski kritiki. Torej ni mogoče dvomiti, da angleški fabrikanti res niso sposobni prilagoditi se. Kaj pa je sposobnost prilagodevanja? To je umetnost, da spoznaš ne le želje, nego vso duševnost drugih oseb in jim ustrežаш.«

Brez dvoma je angleška trgovina (pa tudi francoska) izgubila mnogo milijonov v inozemstvu, ker dotični fabrikanti niso upoštevali idej in navad tujih trgov. Zato so tovarnarji drugih dežel zasedli tržišča, čeprav so nudili ljudem manj dobro in manj solidno robo, ki pa je bolj ustrezala željam in navadam nakupovalcev. Zlasti Nemci so mojstri v elastičnosti prilagodevanja. Zato izpodrivajo Nemci celo Severno Ameriko v Južni Ameriki. Dvomim, piše Casson, da bi sploh kak angleški fabrikant prevzel naročilo za stotisoč vozov z 9 kolesi. To je preveč neumno, bi dejal. Voz vendar ne more imeti 9 koles! Tako smešnega naročila ne morem sprejeti.

In vendar je ta »prevelika neumnost« utemeljena geografično: Kar je za Manchester smešno, je za Brazilijo potrebno. Vozovi za žito v Argentini imajo 8 čevljev visoka kolesa in niso mazana; v Londonu bi bili ti vozovi nemogoči, a v Argentini so izvrstni.

Trgovci torej poslušaj želje nakupovalcev, uvažuj njih okus in potrebe, a nikar ne vsiljaj lastnega okusa in lastnih navad! Zakaj nakupovalec ima vendarle odločilno besedo, ki jo mora trgovec v lastnem interesu povsem uvaževati. Kdor trmasto tišči svojo voljo in odklanja želje drugih, obsedi sam. Trgovinstvo je bistveno socialno. Brez upoštevanja drugih nima obstoja. Človek je lahko tudi kot Robinzon obrtnik, a trgovec ne more biti.

V fabrikaciji in prodaji je torej prilagodevanje prvi aksiom, kajti za vsak trgovski (in industrijski) posel je treba vsaj dveh oseb. Ko si po tem aksiomu robo ustvaril ali pripravil za prodajo, pa še nisi storil vsega. Treba je še znanja za prodajo in reklame, da opozoriš in privabiš nakupovalce in jim pokažeš, kako ustrežаш njih okusu in potrebi. Vsak posel je treba gledati z dveh strani. Trgovinstvo ni samodržstvo, in ni ga fabrikanta in trgovca, ki bi mogel občinstvo prisiliti, da kupuje, kar on fabricira ali prodaja, ne da bi se bil temeljito pobrigal za želje, okus in potrebe nakupovalcev.

Marshall Fields v Čikagu je dejal: »Nakupovalec ima zmerom prav.« Trditev je sicer pretirana, a dokazuje, kako je ta genijalni veletržec uvaževal nakupovalca. Bil je najspodobnejši med sposobnimi ameriškimi trgovci in je ob svoji smrti ostavil imetje 60 milijonov dolarjev. Mož je torej dokazal s svojimi uspehi, da je prva Cassonova resnica nedvomna.

NAŠE GOSPODARSTVO V JULIJU 1931

Kronika dogodkov je postala zadnje čase zelo pestra in deloma tudi vznemirljiva. Saj kar se tiče Nemčije, je ta zašla v tako velike težkoče, da jih bo čutilo z Nemčijo vred tudi ostalo svetovno gospodarstvo. Vedno bolj postaja očitno, da sedanja gospodarska kriza ne bo brez dalekosežnih posledic za svetovno gospodarstvo. Stojimo pred svetovno razorožitveno konferenco, za katere prvo dejanje je smatrati sedanje razgovore državnikov v Parizu in Londonu. Če bo ta konferenca uspešna, bo prinesla olajšave svetovnemu gospodarstvu.

Dogodki v Nemčiji

V ospredju zanimanja so danes dogodki v Nemčiji, o katerih smo poročali deloma že tudi v prejšnji številki. Hooverjev predlog je bil sicer simpatično sprejet, vendar pomeni za nekatere evropske države občutno škodo. Tako bi morala naša država izgubiti okoli 600 milj. Din letno gotovine iz reparacij, kar bi se v našem proračunu zelo poznalo. Francija pa je zastopala tudi naše interese in dosegla, da bomo dobili iz fonda 25 milj. dolarjev posojilo mi, kakor tudi druge države. Te žrtve so doprinesli Francozi in njih zavezniki, dočim je razumljivo, da sta Italija in Anglija takoj pristali na Hooverjev predlog. Izmed vseh držav je imela edino Grčija pogum odkloniti Hooverjev predlog. Toda Hooverjev predlog je oplašil kapitaliste, ki so imeli naložen denar v Nemčiji, večinoma kratkoročne kredite. Ti so postali pozorni že ob sestanku v Chequersu, Hooverjev predlog pa, čeprav se je tikal samo meddržavnih obveznosti (ne pa privatnih, saj ima Amerika plasiranih v Nemčiji nad 2 milijardi dolarjev privatnega kapitala) je dal strahu realno podlago.

Zaradi velikih odtegljajev inozemskega kratkoročnega kredita je nemško gospodarstvo zašlo kaj kmalu v težaven položaj, ker je nezaupanju inozemskega kapitala sledil tudi domači kapital z vedno večjim nakupom deviz. Tako je samo en dan izgubila nemška državna banka za 100 milj. mark deviz, kar je tudi za Nemčijo bila ogromna svota. Zato se je predsednik državne banke dr. Luther z letalom podal v Basel k Banki za mednarodne obračune, da izposluje pri njej večji kredit, kar pa se mu ni posrečilo, ker so ga napotili v Pariz, češ, naj se Nemčija najprej sporazume s Francijo. Nemčija je bila tako prisiljena postaviti se na lastne noge in z lastnimi sredstvi preprečiti svojo valutno in finančno katastrofo. Pri vsem tem je ena največjih nemških bank svetovnega pomena Danat banka (Darmstädter und National Bank) zaprla svoje blagajne, ker so po vzgledu inozemskih upnikov začeli tudi domači vlagatelji dvigati svoj denar, ostale banke so bile prisiljene racionirati svoja izplačila. Vlada je koj prevzela jamstvo za vse vloge pri Danat banki, odredila, da se zapre borza in vsi denarni zavodi za 2 dni. Reichsbanka je zvišala diskont, da izvede restrinkcijo kreditov in prepreči odtok deviz. Diskont je bil zvišan od 7 na 10%, torej radikalno, še bolj pa lombard od 8 na 15%.

Posledice te nemške krize so se koj pokazale na svetovnih borzah. Marka je bila brisana s tečajnic vseh svetovnih borz, ravnotako je prenehala kupčija z nemškimi vrednostnimi papirji na inozemskih borzah. Blagovna tržišča so reagirala s padcem cen skoro vseh predmetov, posebno pa občutljivih, takozvanih borznih predmetov.

Priliko je porabila tudi Madjarska, ki ni dobila pravočasno velikega inozemskega posojila 5 milj. funtov šterlingov, zaprla je banke in borze, kar je seveda takoj imelo odziv po vsem svetu.

Na Dunaju je bila posledica nemške krize, ali točneje povedano krize Danatbanke ustavitev plačil Mercurbanke, katere 90% glavnice ima v rokah Danatbanka (vsa glavnica znaša 20 milj. šilingov). Toda ta ustavitev je bila samo začasna.

Vse te krize so se pojavile kljub temu, da so vodilne velesile že 6. julija objavile, da smatrajo Hooverjev predlog za uveljavljen.

Če preiskujemo natančneje vzroke nemške krize, ni bil neposredni povod izredno slabo stanje Nemčije, ki sicer ni rožnato, pa tudi ne najslabše. Kajti pomisliti moramo, da je v Nemčiji od štirih milijonov brezposelnih najmanj en milijon brezposelnih radi racionalizacije. Kajti še pred leti je Nemčija brezobzirno racionalizirala svoj industrijski mehanizem in je danes v tehnični usposobljenosti nemška industrija poleg ameriške prva na svetu, kar seveda omogočuje njeno

konkurenco na svetovnih trgih. Vzroki krize so bili predvsem psihološkega značaja. Inozemskega nezaupanja Nemčija ni mogla odpraviti, kajti, kako naj veruje svet miroljubljui Nemčije, ko na eni strani vodilni državniki dajejo miroljubne izjave, na drugi strani pa istočasno vpijejo stotisoči o revanži. Koncem koncev se mora Nemčija sporazumeti s Francijo in ves njen oslon na Ameriko in Anglijo ji ne bo mogel pomagati, ker je danes ključ za položaj v Evropi v francoskih rokah. Če bi Nemčija odkrito sklenila sporazum s Francijo, pa bi gotovo odpadle mnoge težkoče, ker je danes le Francija gospodarsko in finančno tako močna, da more pomagati Nemčiji. V tem smislu je treba gledati na konference v Parizu in Londonu.

V teh perspektivah položaj v svetovni politiki ni ugoden, zato so razumljive tudi posledice na gospodarskem polju, še bolj na finančnem polju. Iz Južne Amerike javljajo, da je država Čile proglasila moratorij za svoje dolgove in sicer do meseca avgusta. V zvezi s tem je razumljiv istočasni predlog Hooverja, ko je šlo za Nemčijo, tudi za pomoč Južni Ameriki. Tu je vse gospodarsko in finančno življenje pod vplivom dejstva, da so v Južni Ameriki vse države z izrazito monokulturo. Tako živi Brazilija od kave, Bolivija od cina, Čile od solitra in rud, Kuba od sladkorja itd. Ob velikem padcu cen za te proizvode je razumljivo, da so se pojavile znatne težkoče v vprašanju vnovčenja omenjenih proizvodov.

Zviševanje obrestne mere vsepovsod

Posledice krize se vedno bolj kažejo tudi na mednarodnem denarnem trgu, saj je nastopil v Evropi nov val diskontnih povišanj. Povedali smo že, da se je v Nemčiji diskont zvišal od 7 na 10%. Na Madjarskem je bil diskont, ravno ko to pišemo, zvišan od 7 na 9%. Bank of England je zaradi velikega odtoka zlata bila primorana iti z diskontom navzgor od 2 in pol na 3 in pol odstotka. Vse to dokazuje, kako težak je postal položaj na mednarodnih trgih kapitala. Vsekakor je pričakovati še drugih izprememb, ker londonska konferenca vključ podaljšanju kreditov ni prinesla Nemčiji pričakovane pomoči in je Nemčija slejkoprej vezana na svoje moči in na sporazum s Francijo.

Novi zakoni

Zadnje čase je pri nas tudi zakonodajno delo prav živahno. Poleg zakonske stabilizacije valute in v zvezi s tem nastalih ukrepov smo dobili zakon o izvedbi agrarne reforme. Ta zakon je za naše kmetstvo prebivalstvo zelo važen. Pred koncem junija je izšel zakon o monopolu države na izvoz in uvoz pšenice, rži in pšenične moke. Ta ukrep je bil diktiran radi nizkih cen pšenice in drugih kmetijskih proizvodov na svetovnem trgu. Letos smo imeli v naši državi dobro letino, katere številčni rezultati sicer še niso znani, pa vendar je gotovo, da bomo morali izvažati znatne količine. Te količine pa bi povzročile, če bi ostalo pri privatni inicijativi nizke cene pšenice pri nas doma, da bi morale iti cene od 200 neposredno pred žetvo pod 100. Zato je monopol izvoza osvobodil notranji trg pritiska kalkulacije po svetovni pariteti ter tako omogočil, da je vlada predpisala za notranjo trgovino fiksne cene seveda z odgovarjajočo provizijo trgovcu nakupovalcu. Te cene ne smejo nikdar iti izpod 160 Din in več po kvaliteti. Privilegirana izvozna družba si je pridobila monopol za nakup pšenice v Bački in Banatu, odkoder namerava izvažati blago v inozemstvo. Določila pa je tudi odstotek meljave bačke in banatske, kakor tudi druge pšenice mlinom. Splošno je bil zakon ugodno komentiran od pridelovalcev pšenice, ki bodo s tem pridobili milionske svote. Od druge strani pa se je pojavila upravičena želja in zahteva, če država zmore tako velike svote za pomoč producentom pšenice, naj jih zmore tudi v podporo cenam drugih agrarnih proizvodov, katerih važnost je zlasti za nekatere kraje države še večja kot pomen pšenice, katero mora celo naše kmetijstvo dokupovati.

Nadalje je izpremenjen tudi zakon o davku na poslovni promet. Službene novine z dne 10. julija objavljajo zakon o izkoriščanju vodnih sil, o katerem je bilo izredno veliko debate v strokovnih krogih. 20. t. m. je stopila v veljavo tudi trgovinska pogodba z Avstrijo, ki ima posebno velik pomen za našo banovino. Posebnega nam je prinesla tale pogodba tole: Z Avstrijo smo se dogovorili za odkrit preferencijal, katerega pa morajo odobriti tudi druge države. Nadalje smo dobili kontingente za izvoz živine. V ostalem se je nekoliko povečalo, oziroma osvobodilo nekaj postavk v naši uvozni tarifi, nekaj pa smo dosegli tudi pri avstrijski uvozni tarifi. Avstrija pa je seveda na ljubo svoji agrarni politiki do-

volila nekaj koncesij za naš drug uvoz ter opustila nekaj od svojih industrijskih zahtev. Važna je tudi nova ureditev obmejnega prometa, ki pa pomeni utesnitev. Istočasno je Avstrija uveljavila nove trgovinske pogodbe z Madjarsko in Češko-slovaško (tudi Madjarski je dala preferencial za pšenico).

Konkurzi in poravnave

Statistika konkurzov in poravnav je kazala do zadnjega stalno naraščanje števila insolventov, ki so dosegle v maju rekordno višino: skoro 100 prisilnih poravnav izven konkurza. Ob takih visokih številkah je razumljivo, da so vse gospodarske korporacije v Dravski banovini, pa tudi drugod začele energično akcijo proti izrastkom v trgovskem življenju in zahtevale ali ukinitve zakona ali pa povišanje minimalne kvote od 40 na 75%. V naslednjem objavljamo pregled insolventov v prvi polovici leta 1931. Prva številka pomeni statistiko konkurzov, druga prisilnih poravnav. Pripominjamo pa, da se podatki, kakor je razvidno, razlikujejo, ker je državna statistika gotovo obsežnejša. Sicer pa se vodi in objavlja državna statistika šele od februarja dalje, dočim smo morali za prejšnje mesece vzeti statistiko Jugoslovanskega društva za zaščito upnikov v Zagrebu.

	Društvo industrijcev in veletrgovcev			Državna statistika	
januar	26 (52)	40 (—)	38 (62)	55 (—)	
februar	45 (56)	47 (—)	33 (71)	50 (—)	
marec	40 (123)	47 (—)	44 (94)	68 (—)	
april	27 (40)	57 (—)	43 (76)	61 (—)	
maj	54 (73)	93 (20)	45 (65)	93 (22)	
junij	30 (36)	48 (18)	38 (37)	56 (19)	

Po statistiki Društva industrijcev in veletrgovcev v Ljubljani je znašalo v prvi polovici leta 1931 število konkurzov 222 (lani v istem času 380), število poravnav pa 332 (lani 38), vpoštevati je treba, da imamo zakon o prisilni poravnavi v veljavi šele od 1. maja 1930, skupno torej 554 insolventov, 1930 pa 418. Državna statistika izkazuje te številk: konkurzi 239 (lani 405), poravnave 383 (41), skupno torej 622 insolventov, lani pa 446. Po državni statistiki je bilo v Dravski banovini razglašanih 41 konkurzov in 54 poravnav.

Zakonska stabilizacija dinarja

Za našo valuto je bil mesec junij izredno važen. V tem mesecu je bila namreč izvedena zakonska stabilizacija dinarja, o kateri je dnevno časopisje toliko pisalo. Konec meseca junija je Narodna banka dobila ves znesek mednarodnega stabilizacijskega posojila. Za ta znesek je Narodna banka najprej nakupila za 200 milj. frankov zlata, da tako zadosti predpisom o kritju z zlatom. Ostali znesek posojila pa je porabila za povečanje deviznega zaklada. Zato se je zlato zaklad banke zvišal za 440 milj. Din.

Stabilizacijsko posojilo se je porabilo predvsem za odplačilo državnega dolga pri Narodni banki. Naše čitatelje bo zanimalo primerjati prejšnje izkaze banke s sedanji po izvršeni zakonski stabilizaciji. V zadnji številki smo objavili izkaze banke do 8. junija. Medtem sta izšla še dva izkaza: za 15. in 22. junij po starem stanju. Od 8. do 22. junija je kritje sicer padlo, istočasno pa je padel obtok bankovcev za nad 250 milj. Din, tako da je 22. junija dosegel najnižje stanje od 31. oktobra 1921, torej v dobi inflacije. V naslednjem podajamo podatke zadnjih izkazov, ki so pa danes samo še informativnega značaja.

	zlato in devize	bankovci	obveznosti
31. decembra 1930	1.834'4	5.396'5	862'8
31. marca 1931	1.499'7	4.728'8	952'3
30. aprila 1931	1.526'4	4.691'8	1.001'8
30. maja 1931	1.566'6	4.790'8	1.002'6
8. junija 1931	1.582'3	4.774'4	1.033'9
15. junija 1931	1.535'6	4.615'5	1.172'6
22. junija 1931	1.541'8	4.518'5	1.079'2

Popolnoma novo sliko pa nam daje izkaz banke za 28. junij, torej že po zakonski stabilizaciji. Primerjava prejšnjega izkaza z izkazom za 28. junij kaže, da so sedanji izkazi točnejši kakor prejšnji, kajti dajejo za zlato pravo stanje, kakor tudi za devize, dočim je bilo v prejšnjih izkazih zlato izkazano v nominalni vrednosti, devize pa po pariteti (funt šterling 25 Din itd.). Zlata smo imeli pred stabilizacijo za 99'97 milj. zlatih Din, kar je prišlo v novi izkaz s svoto 1.097 milj Din. Izloženo pa je iz podloge srebro (takozvano demonetizirano) v znesku

nom. 17.58 milj., ki je prišlo v novi izkaz v znesku 33.9 milj. Din. Zlati zaklad se je povečal z že omenjenim nakupom zlata v Franciji za 440 milj. Din, tako da presega poldrugo milijardo Din. Zlati zaklad kaže še nadalje tendenco k povečanju. Del deviz izkazuje banka izven podloge, kar je pravilno, ker najbrže so to samo izkoriščani inozemski krediti. Devizni zaklad je znašal pred stabilizacijo 324 milj. Din, ob času stabilizacije pa 747.2 milj. Din, zmanjšal pa se je v nadaljnjih izkazih deloma radi odplačila večjih inozemskih kreditov, katere je imela banka pred stabilizacijo, nadalje radi dospelih večjih plačil države v juliju za inozemske dolge in pa ker ravno v juniju in juliju dospevajo znatna plačila naše uvozne trgovine za blago uvoženo spomladi.

Državni dolg je znašal po izkazu 22. junija 4.020.8 milj. Din. Ta dolg se je zmanjšal do 28. junija na 1.835.4 milj. Din in sicer v valorizacijo zlate podloge v znesku ca. 1 milijarde Din, nadalje zaradi vporabe inozemskega posojila v to svrhu. Prejšnji državni dolg je bil razdeljen sledeče (v milj. Din): račun za odkup kronskih bankovcev 897.8, račun začasne zamenjave 126.2, državni dolg pa 2.996.8. Dolg se je zmanjšal za svoto 2.195.5 milj. Din. Seveda sedaj ni v izkazu več postavk založene državne domene, kar je služilo za kritje obtoka bankovcev, v znesku 2.239 milj. Din.

Med pasivi se je zvišala glavica v smislu zakona o Narodni banki od 30 na 180 milj. Din, pri čemer so bili uporabljeni tudi nekateri rezervni zakladi. Skupno znašajo sedaj rezervni zakladi banke približno 100 milj. Din. V ostalem na pasivni strani ni bilo izprememb v načinu bilansiranja.

Glavne postavke izkazov 28. junija, 8. in 15. julija so bile sledeče (v milj. Din), tu objavljamo samo one postavke, ki variirajo; tako ne navajamo n. pr. podatkov o glavici, rezervah, državnem dolgu, niklu in srebu, vrednostih rezervnih fondov):

	28. junija	8. julija	15. julija
1. zlato	1.540.4	1.542.1	1.542.8
2. valute	3.9	5.8	6.8
3. devize	747.2	544.7	495.8
4. podloga skupaj (12.3)	2.291.5	2.092.7	2.045.4
5. devize izven podloge	182.2	114.6	114.6
6. menična posojila	1.252.4	1.300.1	1.294.0
7. lombardna posojila	206.2	206.0	194.9
8. nepremičnine	135.3	135.2	137.8
9. bankovci	4.563.8	4.798.8	4.690.5
10. državne terjatve	104.8	136.7	114.9
11. žiro računi	707.8	470.8	472.9
12. razni računi	198.2	95.7	78.7
13. skupno obveznosti brez roka (10, 11, 12)	1.010.9	703.3	666.5
14. obveznosti z rokom	210.8	153.7	237.0
obtok in obveznosti, takoj plačljive	5.574.7	5.502.2	5.357.0
kritje	41.10%	38.03%	38.18%
od tega v zlatu	27.63%	28.02%	28.79%

Posebnost v izkazu je tudi procentuelno označenje kritja. Kritje se računa od obtoka bankovcev in takoj plačljivih obveznostih banke, torej znaša po izkazu 28. junija 41.1%, kar pa se je pri naslednjih izkazih radi gorj navedenih momentov izpremenilo. Zakonski minimum kritja znaša 35%, sedanje kritje pa presega ta zakonski minimum za 3.2%, kritje v zlatu mora znašati najmanj 25%, sedaj znaša celo 28.8%. Posebnost v novem izkazu so tudi obveznosti banke z rokom, v nasprotju s takoj plačljivimi obveznostmi, ki so najbrže v zvezi z gibanjem deviznega zaklada banke. Nadalje lahko banka v državi odobri do 600 milj. Din kreditov, česar se je država deloma že poslužila in figurira v izkazu za 8. julij že postavka v znesku 100 milj. Din. Izmed večjih izprememb je omeniti še veliko zmanjšanje dobroimetij bank na žiru od 26. junija do 8. julija, ker je ultimo junija zahteval kot največji plačilni dan v letu, poleg 31. decembra, večje zneske za gospodarske potrebe.

Banka je že objavila tudi bilanco za 28. junij 1931, torej za pol leta. Izredni občni zbor banke je dne 12. julija t. l. že odobril računski zaključek banke za to dobo. Čisti dobiček je večji, kakor bi znašal odgovarjajoči dobi 1930. Zmanjšali so se upravni stroški, amortizacije, povečali pa so se: odpisi dubioz, delež države na dobičku, zlasti se je povečal čisti dobiček, ki je na razpolago delničarjem.

Ta je znašal 20·4 milj. Din (za leto 1930 25·8 milj. Din), od tega pa odpade za vplačilo glavnice 13·5, v drugo polovico leta pa se prenese 6·9 milj. Din.

Nadalje je Narodna banka kupila tudi delnice Banke za mednarodne obračune, za katere je morala plačati že prvi obrok v znesku 2·5 milijona švicarskih frankov ali 27·4 milj. Din. Banka je dobila 4.000 delnic nominalne 10 milj. švicarskih frankov. Tako je Narodna banka postala delničar Banke za mednarodne obračune, kar je bilo svoječasno neugodno komentirano, ker sta se Portugalska in naša država stavljali v isto vrsto, saj nista sodelovali pri vpisu radi neurejenih valutnih razmer. Istočasno je Narodna banka prejela tudi obvestilo, da je Banka za mednarodne obračune položila kot svojo prvo vlogo odgovarjajočo vrednost v Din in je Narodna banka otvorila tozadevni račun v znesku 27·4 milj. Din. Narodna banka je tudi razglasila delničarjem, da bodo delnice do 1. januarja 1932 prežigosane od sedanje nominalne vrednosti 500 Din na 3.000 Din.

Povišanje diskonta

Na denarnem trgu je najvažnejši dogodek zviševanje obrestne mere. Vse splošno se je pričakovalo, da bo obrestna mera po sedANJI zakonski stabilizaciji dinarja znižana. Toda radi izrednih dogodkov je nastopilo zvišanje diskonta. Prvič je bil diskont zvišan 27. junija od 5·5 na 6·5%, lombard pa od 7 na 8%. Toda ta ukrep se je gotovo izkazal kot nezadosten in je opreznost narekovala naslednje zvišanje diskonta, ki je nastopilo 18. julija z veljavnostjo od 27. julija in sicer od 6 in pol na 7 in pol odstotka, lombarda pa od 8 na 9 odstotkov. To znatno povišanje obrestne mere v teku ne čelaga meseca za 2% ima svoje vzroke na denarnem trgu. Naš trg nima na razpolago obilice denarja, kakor so že svojčas znali trditi oni strokovnjaki, ki so razmere gledali bolj od zunaj. Predvsem moramo vpoštevati, da smo postali zadnje čase z nakupi dolarskih papirjev celo izvozniki kapitala, da tega ne imenujemo beg kapitala, kar bi se tudi dalo trditi. Drugič je naše gospodarstvo s polomom Kreditnega zavoda na Dunaju izgubilo znatna sredstva kratkoročnih kreditov, ki gredo v stotine milijonov. Če to vpoštevamo, nam je razumljiva višina žiroimetij pri Narodni banki. Na drugi strani pa dogodki v naši sosesčini narekujejo opreznost, da ne bomo izgubili več deviz in tako oslabil podlogo našega dinarja, katerega stabilnost ima varovati po zakonu o denarju kraljevine Jugoslavije Narodna banka.

Poštna hranilnica

Poštna hranilnica izkazuje v zadnjih mesecih ta-le promet (v milj. Din, vloge na koncu meseca):

	Promet		Vloge	
	1931	1930	1931	1930
januar	5.451·2	5.089·5	883·9	852·2
februar	4.719·3	4.569·5	848·1	845·7
marec	5.155·0	4.881·5	847·0	816·0
april	5.301·0	5.056·8	792·1	808·7
maj	5.325·6	5.259·3	862·0	839·8
junij	5.571·6	5.223·3	851·9	818·2

Skupno je v prvih šestih mesecih t. l. znašal poštnočepkovni promet 31.523·7 milj. Din v primeri s 30.079·9 milj. Din v prvih šestih mesecih lani. Hranilne vloge so v juniju narasle za 9 milj. Din na 271·3 milj. Din.

Effektni trg

Na efektnem trgu se poznajo odsevi nemške krize. Dočim so borze pozdravile Hooverjev predlog z zvišanjem tečajev, so z naraščajočimi težkočami takoj prešle v beso. Tako je razumljivo, da so tudi pri nas nazadovali tečaji onih papirjev, ki notirajo tudi na inozemskih borzah. Poleg tega so pa težkoče v Nemčiji in predlog glede moratorija vplivali tudi na tečaj vojne škode. Vendar vojna škoda kljub svojemu imenu ni v taki zvezi z reparacijami, kakor jo spravlja špekulacija, kajti njeno obstojanje in amortizacija se vrši iz rednega proračuna in nanjo ne more imeti vpliva večji ali manjši donos nemških reparacij. Padec vojne škode je potegnil s seboj tudi vse ostale papirje, tudi dolarske in je danes nivo državnih papirjev na naših borzah znatno manjši kakor pred mesecem dni. Posebno vojna škoda je danes nizko, saj je prišla že celo pod 360, dočim je še pred mesecem dni stala na 410. V kratkem nam je pričakovati novih papirjev na denarnem trgu, obveznic Privilegirane agrarne banke za odkup veleposestniške zemlje po zakonu o agrarni reformi.

Na zagrebški borzi notirajo:

	7% inv. pos.	vojna škoda	8% Bler. pos.	7% Bler. pos.
28. februarja	86.50 — 87.50	416.50 — 417.—	92.— — 92.50	81.75 — 82.—
31. marca	88.75 — 89.—	425.— — 425.50	92.— — 93.50	82.625 — 82.75
30. aprila	88.— — 88.50	425.50 — 426.50	93.— — 93.25	83.— — 83.62
29. maja	86.— — 87.—	412.— — 414.—	90.50 — 91.25	83.— — 85.—
30. junija	83.— — 86.—	389.— — 390.—	90.50 — 91.25	80.— — 80.75
22. julija	84.50 blago	363.— — 365.—	86.50 — 87.75	75.50 — 76.—

Zunanja trgovina

Iz objavljenih podatkov o zunanji trgovini v mesecu maju je razvidno, da je bil v maju letos izvoz po količini za 26.7, po vrednosti pa za 30.5% manjši kakor v maju lani, uvoz pa je padel za 35.3% po teži, po količini za 30.2. Zaradi večjega zmanjšanja uvoza kakor izvoza se je pasivnost naše zunanje trgovine zmanjšala od 31.9 milj. Din v aprilu letos na 16.6 milj. Din v maju. Lani v maju je znašala 65.9 milj. Din. V ostalem navajamo podatke o razvoju naše zunanje trgovine v tekočem letu v primeri z lanskim letom.

	Uvoz		Izvoz	
	1931	1930	1931	1930
januar	410.3	560.9	384.1	616.2
februar	388.3	521.1	333.1	480.8
marec	543.2	658.5	441.9	599.0
april	461.6	624.5	429.5	615.8
maj	393.5	608.5	376.9	542.5

Skupni rezultati naše zunanje trgovine so v prvih 5 mesecih naslednji:

Uvoz 1931	440.000 ton	2.196.9 milj. Din
1930	582.000 ton	2.973.4 milj. Din
Izvoz 1931	1.361.000 ton	1.965.5 milj. Din
1930	2.019.000 ton	2.854.3 milj. Din

Uvoz je torej letos padel po količini za 24.3%, po vrednosti pa za 21.6%. Izvoz je nazadoval po količini za 32.6, po vrednosti pa za 31.15%. Iz teh podatkov je razvidno, da je vrednost radi padca cen bolj nazadovala kakor količina.

Cene na svetovnih trgih, kakor tudi pri nas, se nikakor ne morejo ustaliti. Padec je vsepovsod občuten. Tudi naš indeks cen, ki se razvija vedno bolj samostojno, izkazuje v juniju nadaljnji padec cen, kakor je razvidno iz naslednjih podatkov (indeks cen Narodne banke na debelo, podlaga so cene v letu 1926 kot 100):

	rastlinski	živalski	mineral.	industrij.	skupno	uvozni	izvozni
januar	71.7	82.8	84.9	72.8	75.7	72.5	76.2
februar	73.3	78.1	82.1	72.1	74.8	71.1	74.9
marec	73.5	77.4	80.2	72.6	74.6	70.7	74.1
april	77.6	75.4	77.4	73.9	75.5	71.6	75.5
maj	80.5	73.2	77.6	73.0	75.4	70.4	74.5
junij	77.8	71.7	77.4	71.7	73.8	70.1	73.7

Zaposlenost

Statistika OUZD o gibanju njegovega članstva kaže, da je naše gospodarstvo še vedno v krizi. Zmanjšal se je sicer v juniju padec članstva, vendar to še ne pomeni omiljenja gospodarske krize, kvečjemu stabiliziranje na gotovem nivoju. V splošnem pa se je zaposlenost nekoliko izboljšala, to pa v juniju radi sezonskih vzrokov (gradbena sezija, poljska dela itd.). Podatki o gibanju članstva OUZD v Ljubljani so bili sledeči:

	1931	1930	1929
januar	87.635	90.181	84.670
februar	86.731	90.736	83.520
marec	86.703	92.489	84.620
april	90.775	96.854	89.139
maj	96.628	101.744	95.790
junij	98.381	103.214	99.709

Ljubljana, 23. julija 1931.

Stečajni in prisilne poravnave

v maju in juniju 1931

Društvo industrijcev in veletrgovcev v Ljubljani je objavilo za maj in junij 1931 sledečo statistiko (številke v oklepaju se nanašajo na isto dobo pretečnega leta):

Maj:

1. Otvorjeni stečaji:

V Dravski banovini 8 (7), v Savski 7 (6), v Vrbaski 1 (0), v Primorski 3 (2), v Drinski 2 (3), v Zetski 1 (0), v Dunavski 13 (20), v Moravski 2 (15), v Vardarski 14 (8), Beograd, Zemun, Pančevo 3 (12).

2. Otvorjene prisilne poravnave izven stečaja:

V Dravski banovini 22 (1), v Savski 22 (7), v Vrbaski 0 (0), v Primorski 0 (3), v Drinski 7 (1), v Zetski 0 (0), v Dunavski 35 (6), v Moravski 2 (0), v Vardarski 2 (0), Beograd, Zemun, Pančevo 3 (3).

3. Odpravljeni stečaji:

V Dravski banovini 2 (5), v Savski 5 (6), v Vrbaski 0 (0), v Primorski 5 (2), v Drinski 6 (5), v Zetski 1 (1), v Dunavski 8 (8), v Moravski 7 (12), v Vardarski 2 (8), Beograd, Zemun, Pančevo 3 (8).

4. Odpravljene prisilne poravnave izven stečaja:

V Dravski banovini 14, v Savski 4, v Vrbaski 0, v Primorski 1, v Drinski 1, v Zetski 0, v Dunavski 10, v Moravski 0, v Vardarski 0, Beograd, Zemun, Pančevo 0.

Junij:

1. Otvorjeni stečaji:

V Dravski banovini 9 (6), v Savski 4 (—), v Vrbaski — (—), v Primorski — (3), v Drinski 3 (3), v Zetski 1 (1), v Dunavski 7 (12), v Moravski 2 (6), v Vardarski 2 (1), Beograd, Zemun, Pančevo 2 (6).

2. Otvorjene prisilne poravnave izven stečaja:

V Dravski banovini 2 (2), v Savski 9 (5), v Vrbaski — (—), v Primorski 4 (1), v Drinski 3 (2), v Zetski 1 (—), v Dunavski 27 (6), v Moravski — (—), v Vardarski 1 (—), Beograd, Zemun, Pančevo 1 (2).

3. Odpravljeni stečaji:

V Dravski banovini 7 (11), v Savski 4 (7), v Vrbaski — (—), v Primorski 1 (4), v Drinski 4 (7), v Zetski 1 (—), v Dunavski 13 (7), v Moravski 4 (19), v Vardarski 3 (4), Beograd, Zemun, Pančevo 1 (4).

4. Odpravljene prisilne poravnave izven stečaja:

V Dravski banovini 7 (4), v Savski 3, v Vrbaski — (—), v Primorski 1, v Drinski —, v Zetski —, v Dunavski 2, v Moravski —, v Vardarski 1, Beograd, Zemun, Pančevo —.

V prvem polletju tekočega leta je bilo skupno 239 stečajev in 383 prisilnih poravnav, skupaj torej 622 insolvent, napram 416 insolvent v prvem polletju 1930 in 610 insolvent v prvem polletju 1929.

Po banovinah je odpadlo v letošnjem prvem polletju stečajev (prisilnih poravnav): Vardarska banovina 37 (7), Vrbaska 1 (5), Dravska 41 (54), Drinska 26 (37), Dunavska 66 (172), Zetska 6 (6), Moravska 11 (4), Primorska 9 (9), Savska 27 (79), Beograd, Zemun, Pančevo 15 (10). Največ insolvent je bilo torej v Dunavski, Savski in Dravski banovini.

Naši denarni zavodi

Po zagrebških »Novostih« posnemamo: V Jugoslaviji obstoja 651 denarnih zavodov in sicer v Dunavski banovini 174, v Savski 110, v Moravski 92, v Drinski 79, Beograd, Zemun, Pančevo 69, Vardarski 25, Primorski 13, Dravski 10 (to je 1:58%). Delniška glavnica vseh teh denarnih zavodov je znašala konec 1929 — 2.043.170.303 Din. Od te svote je odpadlo na Dravsko banovino 91.249.950 Din, to je 4:6%.

Hranilnih vlog je bilo konec 1929 v teh denarnih zavodih 9.217.392.367 Din. (V Dravski banovini 6.773.340.673 Din.)

Dobiček vseh denarnih zavodov je 1929. leta znašal 227.155.397 Din, kar pomenja 9% od delniškega kapitala.

Gibanje trgovine v letu 1930 v Sloveniji

Teški gospodarski položaj, ostre konkurenčne prilike, zmanjšana rentabilnost in z njo seveda tudi zmanjšana trgovska podjetnost so v preteklem letu znatno ovirale tudi snovanje novih trgo-

vinskih obratov. Nazorno nam kažejo gibanje trgovine v Sloveniji sledeči statistični podatki:

L. 1928 je bilo prijav trgovinskih obratov 1655, odjav pa 1603, 1929 pa prijav 1500, odjav 1532, 1930 prijav 1242, odjav 1253.

Razvoj železnic v Jugoslaviji

Udruženje inženjerjev in arhitektov je izdalo spomenico »Jugoslavija na tehničnem polju 1919—1929«, ki vsebuje tudi zanimive podatke o razvoju naših železnic. Po statistiki, ki jo navaja spomenica, se je zgradilo v letih 1919—1929 v vsej državi 1293,8 km novih prog, ki so stale 1.617.734.441,78 dinarjev.

V Srbiji je bilo zgrajenih v tem razdobju 366,4 km s stroški 775.785.368,05 dinarjev.

V južni Srbiji 227 km, 126.723.283,09 dinarjev.

V Bosni in Hercegovini 119,1 km, s stroški 55.643.666,60 Din.

V Vojvodini 55,5 km, s stroški 84 milijonov 575.673,51 Din.

Na Hrvatskem in v Slavoniji 445 km, s stroški 461.884.226,17 Din.

V Sloveniji (proga Ljutomer—Murska Sobota) 37,5 km, s stroški 51.063.000—dinarjev.

V Dalmaciji 23,3 km, s stroški 59 milijonov 558.628,36 Din.

V Črni gori 20 km, s stroški 2 milijona 600.000—Din.

Po stanju leta 1929 je bilo železniške proge v Sloveniji 1115,5 km, na Hrvatskem 2549 km, v Vojvodini 1755 km, v Severni Srbiji 1803 km, v Bosni 1474 km, v Južni Srbiji 981 km, v Her-

cegovini 278 km, v Dalmaciji 277 km, v Črni gori in Sandžaku 65 km.

Iz naše gospodarske zakonodaje

V poslednjem času je bilo uveljavljenih več za naše narodno gospodarstvo jako važnih zakonov in uredb, izmed katerih omenjamo le najvažnejše:

5. julija t. l. je stopil v veljavo zakon o monopolu zunanje trgovine z žitom, v zmislu katerega je pooblaščen edino država za izvoz žita, ki pa je prenesla to pooblastilo na Priv. izvozno društvo v Beogradu. S tem zakonom se je zaščitilo kmeta pred špekulacijo in padanjem cen pšenice. Za nakup pšenice, rži itd. so pooblašteni trgovci in kmetijske zadruge, ki morejo kupcu nuditi najmanj 160 Din za 100 kg.

Ministrstvo trgovine in industrije je izdalo pravilnik o izvozu svežega sadja, ki določa, da morejo izvažati sadje le protokolirani trgovci, ki jim izda posebno dovoljenje še Centralna komisija za izvoz sadja v Beogradu, zadruge za svoje člane in sadjarji — svoje pridelke. Pred odpremo vagonovskih pošiljk bo pregledala sadje tričlanska komisija.

V naši državi smo imeli doslej šest različnih zakonov o vodnem pravu. Ker je pa za ekonomski napredek neobhodno potrebna enotna zakonska podlaga, je uveljavila kr. vlada zakon o izkoriščanju vodnih sil. Pozneje pa bo urejeno s posebnim zakonom celokupno vodno pravo, ker je izdelava enotnega zakona o vodnem pravu jako komplicirana in odvisna v mnogočem od civilnega zakonika.

D R U Š T V E N E V E S T I

Občni zbor Trgovskega društva »Merkur« za Slovenijo v Ljubljani

(Konec)

Žal pa naši pevci letos niso dosegli one višine, kot smo jo pričakovali. Sprva smo čuli, da pridno vežbajo in posejajo vaje, pozneje smo pa žal slišali, da so se morale pevske vaje vsled premalega poseta prekiniti. Upamo pa, in naša želja je, da se ta odsek zopet na novo zbere ter ohrani tradicionalno veljavo.

Naša glavna prireditelj je bila tudi letos »Merkurjev ples«, ki se je vršil prvič v novih prostorih Trgovskega doma. Vedeli smo, da ti prostori

niso tako razsežni, kakor smo lahko druga leta razpolagali z njimi, vendar pa je prireditvenemu odseku pod spretnim vodstvom gosp. Fabianija uspelo tudi iz teh prostorov ustvariti tako mičen arangement, kar je v največji meri pripomoglo, da je prireditev uspela kar najlepše in je v vseh ozirih prekašala vse druge dosedanje prireditve. Veselilo nas je, da se je zbrala ta večer res vsa elita iz vseh krogov naše Ljubljane z vsemi predstavniki javnih in kulturnih korporacij, ter smo prejeli za to našo prireditev mnogo laskavih priznanj. Nabiralna akcija, katero priključimo vsako leto plesni prireditvi in ki jo tvorijo skoraj vsi člani društva, je posebno s požrtvovalnim in prijaznim sodelovanjem ge. dr. Bretlove in ge. Leskovčeve tudi letos gmotno uspela. Čutim dolžnost zahvaliti se na tem mestu vsem, ki so nam na ta ali na oni način pripomogli, da je naša prireditev tako zadovoljivo uspela, pa jih prosimo, da nam tudi v bodoče ne odrečejo in nam ostanejo naklonjeni še nadalje.

Ob tej priliki naj izrečem tudi zahvalo našemu vrlemu blagajniku gosp. Kreku, kateri neumorno in marljivo vrši to odgovorno nalogo ter zvesto čuva naš mošnjiček.

Od ostalih prireditev naj omenim še naše jour-fixe, katere smo začeli prirejati v letu 1929 in smo jih tudi v prošlem letu nadaljevali pod naslovom »Ljudska univerza za trgove in obrtniške kroge«. Naš cilj in namen, gojiti med članstvom družabnost, seznaniti ga z vrsto poučnih in zanimivih predavanj, nuditi mu nekaj prepotrebne razvedrila in zabave, smo popolnoma dosegli in z zadovoljstvom smo opazili, da so bile te prireditve vedno dobro obiskane ter so postale splošno priljubljene. — Upamo, da nam bode tudi še nadalje uspelo te sestanke bolj obogatiti in izpopolniti. Večeri so se vršili v restavraciji »Zvezda« ter smo priredili 8 predavanj. Otvoritveno predavanje je imel dne 22. oktobra 1930 upravnik »Narodne galerije« g. Janez Zorman. Kot znan poznavatelj umetnosti, nam je podal v svojem predavanju »Umetnost in Narodna galerija« mnogo zanimivosti na tem polju, o katerih je do tedaj le malo kdo od nas vedel kaj več.

Drugo predavanje se je vršilo 25. novembra 1930 ter nam je gosp. dr. Milan Lilleg podal v svoji temi »Zakonska stabilizacija dinarja« jasno sliko o tem zelo aktualnem vprašanju. Kot uredniku revije »Narodno blagostanje«, katera izhaja v Beogradu, dana mu je bila seveda možnost, da nam je s tem predavanjem podal točno sliko tega važnega narodno gospodarskega problema. Ni ga ustrašila pot iz oddaljene prestolice naše države. Slišali smo nato dne 27. novembra 1930 v predavanju podžupana gosp. prof. Evgena Jarca »Nova Ljubljana« zanimive smernice, katere skuša naše mestno načelstvo realizirati, slišali smo, kako naša bela Ljubljana naglo raste po obsegu, kakšne nove naprave dobimo, katere stavbe bodo zrasle in kaj vse se bode storilo, da v vseh ozirih pokažemo, da tudi naše mesto napreduje. Sledilo je za tem predavanje tajnika Zbornice TOI gosp. Ivana Mohoriča: »Carina in carinska politika«. Vsi vemo, kako globoko in do najmanjše celice pozna gosp. predavatelj naše gospodarske razmere, ter smo videli, kako lahko mu je tudi uspelo podati nam tako zanimivo predavanje in nas seznaniti tudi s temi važnimi dejstvi na tem polju.

Po kratkem presledku smo čuli dne 22. januarja t. l. predavanje g. univ. prof. msgr. dr. Josipa Ujčiča: »Socialne razmere v rimskem imperiju

ob času apostola Pavla«. Poznamo predavateljske vrline gosp. msgr. že od njegovega prvega predavanja, ter mu je s srečno izbrano temo ponovno uspelo, pridobiti si naše polno zanimanje in priznanje. Dobro poznamo že tudi govorniški dar gosp. hon. univ. prof. dr. Ljudevita Böhma, kateri nam je dne 11. marca t. l. s svojim predavanjem: »O pomorski organizaciji« vnovič pokazal globoko znanje na tem polju ter nam vzbudil zopet novo zanimanje za naše morje. Dne 9. aprila t. l. pa nam je gosp. dr. Josip Hacin predaval: »Kako sklepamo in izpolnjujemo pogodbe v navadnem kupčijskem poslovanju«. Kot priznana osebnost v svojem poklicu nam je jasno obrazložil celo vrsto važnih momentov, katere vedno srečavamo pri zaključevanju kupčij. Dne 18. aprila t. l. je predaval konzulent Zbornice za TOI g. Fran Žagar. Vsebina: »Novi zakon o davku na poslovni promet in njega izvajanje«. Ker je ta zakon ravno v tem času stopil v veljavo in ker je vsled tega med prizadetimi krogi nastala popolna desorientacija, je bilo to predavanje zelo prikladno, ter nam je predavatelj kot izboren praktik na tem polju vse te zadeve temeljito obrazložil. S tem predavanjem smo tudi zaključili cikel v tej sezoni in upamo, da smo z njim napravili zopet korak naprej, skušajoč dokazati, kako veliko nam je na tem, da lahko članstvu nudimo take prireditve.

Nadalje imam še poročati, da je priredilo društvo pod vodstvom gosp. Pavla Fabianija dne 6. julija 1930 izlet na Lesno brdo pri Vrhniki ter si je ob tej priliki ogledalo zanimivo in vzorno urejeno perutninarstvo na graščini gosp. Goloba.

H koncu naj omenim še stanje našega članstva in sicer: 1 častni predsednik, 9 častnih članov, 32 ustanovnih članov, 24 podpornih članov nameščencev, 519 rednih članov nameščencev, 217 rednih članov trgovcev, 68 podpornih članov trgovcev, skupaj torej 860 članov. V primeru s številom 10.000 trgovcev v naši banovini vidimo, da razmerje članstva temu še ne odgovarja, nadamo pa se, da nam bode mogoče pridobiti še večje število članov. Dopisov razen posredovalnice je prišlo 470, odposlali smo jih pa 443. Odborovih sej je bilo 6. Selitev pisarne v nove prostore »Trgovskega doma« se je izvršila dne 2. novembra 1930.

Poročilo je občni zbor sprejel s frenetičnim aplavzom. Po tajniškem poročilu se je predsednik zahvalil uredniku »Trgovskega lista« g. dr. Ivanu Plessu, za izkazano naklonjenost društvu, kakor tudi uredniku »Trgovskega Tovariša« g. Jos. J. Kavčiču za njegovo vestno in vzorno urejevano strokovno publikacijo. Nadalje je izrekel vnovič zahvalo g. Pavlu Fabianiju in gospema Jelki dr. Bretlovi in Ivanki Leskovčevi za njihovo požrtvovalno delo v prireditvenem odseku. Hkrati se je spominjal v toplih besedah od zadnjega občnega zbora umrlih članov našega društva gg.: Frana Strupija, trgovca v Celju, Ivana Stacula, sina trgovca Antona Stacula, Petra Stepiča, veletržca ter Jakoba Molana, trg. sotrudnika, vsi v Ljubljani. V znak sožalja so se navzoči dvignili s sedežev.

Detajlno blagajniško poročilo je obrazložil za tem blagajnik g. Josip Krek. Iz poročila posnemamo, da izkazuje društvena blagajna na skupnih dohodkih v letu 1930 Din 168.124-79, na izdatkih Din 175.256-45, torej znaša primanjkljaj Din 7.131-66, kar izvira od odpisov knjige Kuder »Menično pravo«, ki je postala vsled novega meničnega zakona nerabna. Občni zbor je izrekel g. blagajniku za njegovo vzorno sestavljeno poročilo najpriščnejšo zahvalo. Na predlog preglednika računov g. ravnatelja Josipa Malenška se je podelil g. blagajniku absolutorij. Gosp. ravnatelj Malen-

šek pa je še posebno poudaril izredno vzornost v vodstvu blagajne in je na njegov predlog ob odobravanju občnega zbora izrekel g. blagajniku Josipu Kreku g. predsednik prav toplo zahvalo za vestno, vzorno in požrtvovalno delo.

Vršile so se nato volitve odbora in se je soglasno ponovno izvolil za predsednika društva g. dr. Fr. Windischer, za podpredsednika pa gg. Jos. J. Kavčič, veletržec, in Janko Lozar, trg. sotrudnik v Ljubljani, dočim je ostal prejšnji odbor v celoti neizpremenjen. — V društveno razsodišče je bil ponovno izvoljen g. dr. Danilo Majaron, za preglednika računov pa sta bila zopet izbrana gg. Josip Malenšek in Josip Urbančič. Občni zbor je tudi sklenil, da velja za leto 1931 ista ustanovna, članarina in pristopnina, kakor v minulem letu. Ker ni bil v predpisanem roku 5 dni pred občnim zborom vložen noben samostojen predlog, je zaključil g. predsednik dr. Fran Windischer lepo uspeli občni zbor ob pol 22. uri.

Tajnik

I. redna odborova seja Trgovskega društva »Merkur« za Slovenijo v Ljubljani

se je vršila v sredo, dne 24. junija t. l. ob 20. uri v gremijalni posvetovalnici Trgovskega doma v Ljubljani. — Društveni predsednik g. dr. Fran Windischer je ob otvoritvi ugotovil sklepčnost, pozdravil prisrčno navzoče ter glede konstituiranja odbora predlagal, da obdrže svoja dosedanja mesta v odboru isti funkcionarji kakor v minulem letu, kar je odbor soglasno odobril. Nato je prešel na vprašanje najemnine v novih prostorih društva in omenjal, da je društvo Trgovski dom na svoji zadnji seji sklenilo predlagati društvu letno najemnino Din 15.000.—. O stvari se je obširno razpravljalo in končno sklenilo sporočiti društvu Trgovski dom, da smo pripravljeni plačevati do preklica najemnino Din 12.000.— letno, pričenši s 1. novembrom m. l., upoštevajoč težko materijelno stanje društva, ki je le z velikim trudom zbralo Din 150.000.— za zgradbo Trgovskega doma ter naj se pri tem uvažuje, da bi znašale obresti vloženega denarja ca. Din 10.000.— letno. — Pri raznoterostih je prečital vsebino odposlanega pisma Beogradske trgovske omladine prilikom proslave njihove petdesetletnice, v katerem so se izrazile prisrčne in bratske čestitke z iskreno željo za nadaljno plodonosno delovanje v vedri bodočnosti. — Končno je še omenjal, da nam je Kraljevska banska uprava Dravske banovine s svojim dopisom z dne 13. junija t. l. odobrila za leto 1931/32 enkratno podporo v znesku Din 2.000.—, nakar je zaključil sejo ob 20. uri 45 minut.

II. redna odborova seja Trgovskega društva »Merkur« za Slovenijo v Ljubljani

se je vršila v petek, dne 17. julija t. l. ob 20. uri v posvetovalnici Gremija trgovcev v Ljubljani. — V odsotnosti predsednika je otvoril sejo podpredsednik Janko Lozar, pozdravil zborovalce, nakar se je v navzočnosti urednika »Trgovskega koledarja« g. Frana Zelenika, ki je bil naprošen, da se je udeležil seje, obširno razpravljalo, kako urediti naš prihodnji koledar, da bi različnim številnim željam odjemalcev bolje ustrezal, zlasti kar se tiče obsega in vsebine. Po daljši debati, v katero so posegli vsi prisotni z zelo tehtnimi predlogi, upoštevajoč pri tem finančni uspeh preosnove koledarja, se je končno sklenilo, prepustiti v splošnem ureditev g. Franu Zeleniku z željo, naj bi ostala velikost koledarja v sedanjih oblikah, vsebino bi pa kazalo temeljito spremeniti in povečati zlasti z aktualnimi stvarmi, ki jih naš trgovec in trgovski nastavljenec nujno rabita v vsakdanjem poklicu. G. Zelenik se je s stavljenimi predlogi popolnoma strinjal ter prosil odbor, da ga pri sestavi vsebine, kakor tudi pri nabiranju oglasov podpira, osobito pa, da se mu materijal doloži najkasneje do 15. avgusta t. l. Tudi želji odbora, da bi koledar čimprej izšel, bo skušal ugoditi. Po tem izčrpnem posvetovanju je zaključil g. podpredsednik sejo ob pol 22. uri.

Tajnik